

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra finančního účetnictví a auditingu

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Konflikty rolí - manažer podniku je zároveň vlastník, manažer podniku není vlastník - z pohledu vedení účetnictví

Autor bakalářské práce: Lucie Nováková

Vedoucí práce: Ing. Mariana Valášková

Rok obhajoby: 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Konflikty rolí - manažer podniku je zároveň vlastník, manažer podniku není vlastník - z pohledu vedení účetnictví“ zpracovala samostatně a veškerá použitá literatura je řádně označena a uvedena v příloženém seznamu.

V Praze dne

Lucie Nováková

Poděkování

Děkuji slečně Ing. Valáškové za odborné vedení práce, vstřícnost a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce poskytla.

Zároveň chci velice poděkovat celé své rodině za trpělivost a podporu při studiu.

Abstrakt

Práce se zabývá odlišnostmi ve vedení účetnictví v závislosti na vedení podniku, definuje možné rozdíly v účetních výkazech mezi podniky vedenými vlastníky či manažery. Teoretická část vymezuje funkci a historii účetnictví, uživatele účetních údajů, vznik a činnost auditu, včetně popisu regulace účetních výkazů v ČR a jejich vypovídací schopnosti. Práce se zaměřuje na možné konflikty rolí vztahu vlastníka a manažera v souvislosti s vedením účetnictví. Praktická část analyzuje výsledky provedeného dotazníku a zabývá se vybranými konflikty účetních případů analýzou konkrétní účetní jednotky, kde vlastníka podniku je zároveň manažer. Závěr práce se věnuje porovnání zjištěných poznatků průzkumu s teoretickou částí.

Klíčová slova: vlastník, manažer, účetní výkaz, konflikt rolí

Obsah

1. Úvod	6
2. Účetnictví jako věda a praxe	8
2.1. Podstata účetnictví	8
2.2. Historie účetnictví	9
2.3. Uživatelé účetních údajů	10
2.4. Auditorská činnost	11
3. Regulace účetních výkazů	15
3.1. Přehled regulace účetních výkazů	15
3.2. Regulace účetních výkazů v ČR	16
3.3. Účetní výkazy	19
3.3.1. Účetní závěrka v ČR	19
3.3.2. Vypovídací schopnost výkazů	20
3.3.3. Falšování účetních výkazů	21
4. Konflikty rolí vlastníka a manažera	23
4.1. Individuální podnikatel	23
4.2. Vztah vlastníka a manažera	24
4.3. Možné konflikty rolí z pohledu vedení účetnictví	26
4.3.1. Inventarizace	26
4.3.2. Dlouhodobý majetek	27
4.3.3. Zdroje financování	28
5. Praktická část	31
5.1. Výsledky průzkumu	32
5.1.1. Inventarizace	33
5.1.2. Dlouhodobý majetek	34
5.1.3. Zdroje financování	35
5.1.4. Případová studie	35
6. Závěr	38
Přílohy	40
Seznam grafů	42
Seznam použité literatury	43

1. Úvod

Účetnictví obsahuje významné množství ucelených informací, které jsou nezastupitelné při podnikovém řízení a kontrole. Na druhou stranu je vedení účetnictví ovlivněno různými faktory, jako jsou zájmy jejího tvůrce. Dá se předpokládat, že způsob vedení účetnictví je ovlivněn vlastnictvím a od toho se odvíjí i celé řízení podniku. Cílem této bakalářské práce je prokázat, že existují rozdíly ve vedení účetnictví, v závislosti na tom, zdali je podnik veden vlastníkem či manažerem.

V první řadě práce odpoví na otázku, co je to účetnictví a jaké jsou jeho funkce. Následuje krátký pohled do historie účetnictví, ale i odhad budoucího vývoje. K posílení dosažení cíle jsou charakterizováni uživatelé účetních údajů – kdo a z jakých důvodů tyto informace využívá, protože uživatelé do určité míry ovlivňují podobu účetních výkazů. V souvislosti s tím se kapitola zároveň zaměřuje na příčiny a cíle vzniku auditu, protože vznik nového oboru – auditu souvisí právě s oddělením osob vlastníka a manažera.

Další část se věnuje výčtu regulačních opatření, kterými práce dokládá, že zde existuje prostor pro rozdíly ve vedení účetnictví. Seznámení s regulačními opatřeními je klíčovou otázkou pro poskytování kvalitních a spolehlivých informací, které vlastník využívá a je jim věnována významná část práce. Následuje určení účetní jednotky pro lepší porozumění celé problematiky. Poté se práce zaměří na charakteristiku účetních výkazů, protože tato práce má zároveň poukázat na významnost řádného vykazování.

Vlastník, který není zároveň manažerem, bude vycházet právě z těchto výkazů. S tím souvisejí rozdílné zájmy vlastníka a manažera, které mohou vést k vykazování nekvalitních údajů, či až k podvodům. Práce dále blíže specifikuje zájmy vlastníka a manažera a jejich možné konflikty. Požadavky a cíle obou zainteresovaných skupin jsou totiž rozdílné.

V návaznosti na teoretickou část je umístěna část praktická. Údaje v praktické části vycházejí z provedeného dotazníku. Dalšími zdroji jsou rozhovory s vlastníkem konkrétní účetní jednotky a informace z její účetní závěrky. Předpokládá se, že mezi hlavní rozdíly vedení účetnictví budou patřit: způsob evidence dlouhodobého drobného majetku, odpisový plán, periodicita inventarizace, čerpání úvěrů a tím i struktura vlastních a cizích zdrojů. Na základě zjištěných poznatků je cílem dospět k potvrzení či vyvrácení výchozí hypotézy.

K ověření hypotézy konfliktu rolí – manažer podniku je zároveň vlastník, manažer podniku není vlastník – z pohledu vedení účetnictví jsou použity metody kompilace a komparace. Teoretická část vychází z odborné literatury, především z publikací

Prof. Ing. Dany Kovanicové, CSc.¹, Prof. Ing. Miloslava Janhuby, CSc.² a zákona o účetnictví³. Práce bude vycházet z českých účetních předpisů platných k 30. dubnu 2012. Protože je problematika vztahu vlastníka a manažera stále aktuální, opírá se práce i o elektronické zdroje a zahraniční studie, např. práce Marka Stevense⁴ či Iana Duncana⁵.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že je podle mého názoru tato problematika nedostatečně zpracována. Literatura nenabízí porovnání vedení účetnictví v závislosti na vlastnické struktuře, což je zřejmě ovlivněno domněnkou, že všechny účetní jednotky vykazují v souladu s platnou legislativou a není tedy důvod blíže zkoumat jejich interní rozhodování. Domnívám se, že vlastnická struktura společnosti se promítá do řízení podniku i do způsobu vedení účetnictví.

¹KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, ISBN 80-7273-062-2.

²JANHUBA, Miloslav. *Základy teorie účetnictví*. první. Praha: Oeconomica, 2005, ISBN 80-245-0852-4.

³Zákon č. 563/2001 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁴STEVENS, Mark. Owner can also be good manager. Houston Chronicle Publishing Company Division: The Hearst Corporation [online]. s. 2, 2010-08-27 [cit. 2012-03-15]. ISSN 10747109. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/295054008?accountid=17203>

⁵DUNCAN, Ian. Making the accounting system all that it can be. The Management Accounting Magazine [online]. 1993, roč. 67, č. 5, s. 1, 2011-10-12 [cit. 2012-03-20]. ISSN 19264550. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/197845195/13595BE4EC53E4B3DA0/1?accountid=17203>

2. Účetnictví jako věda a praxe

V českém jazyce lze tento pojem vyložit třemi způsoby. Jde o pojmenování nauky, prakticky prováděné činnosti a soubor výsledků prakticky prováděné činnosti v podobě záznamů v účetních knihách⁶. Účetnictví tak nemá jednoznačnou definici. Nejčastěji se jím rozumí objekt a nauka.

Účetnictví je významná komplexní činnost, kterou dobře charakterizují výroky prof. Januby a doktora Molína, kteří tvrdí, že provázanost účetnictví s rozhodováním v podnikatelské činnosti staví účetnictví na přední místo mezi zdroji ekonomických informací, které podnikatel může používat⁷, čímž je účetnictví nezastupitelnou složkou vnitřního kontrolního systému, neboť na něm často závisí ochrana aktiv účetní jednotky.⁸

2.1. Podstata účetnictví

Původním cílem účetnictví bylo vytvářet záznamy o stavu a pohybu majetku, zejména zemědělských produktů a později se s rozvojem obchodu rozšiřuje i na další komodity. S růstem rozsahu obchodu bylo nutno zaznamenat události v životě podniku. Účetnictví se tak stalo tzv. oporou paměti podnikatele.⁹ Tato funkce se považuje za nejstarší.¹⁰

Prvotní zaměření účetnictví bylo pouze pro potřeby majitele. To se postupně změnilo, jelikož nejen majitel firmy měl zájem o informace z účetnictví své firmy. Účetnictví začalo sloužit jako důkazní prostředek při vedení sporů, zejména při užívání a ochraně práv věřitele před dlužníkem a dlužníka před věřitelem, tzv. protidůkaz. Později začalo sloužit jako písemný přehled pro vlastníka, který svůj podnik nespravuje. V této situaci dostává význam systematické zaznamenávání uskutečněných transakcí, které se staly podkladem pro výkazy.

Na vedení účetnictví měly zároveň zájem jak daňové, tak i finanční státní orgány. Účetnictví nenahraditelným způsobem zachycuje všechny transakce, které ovlivňují velikost výdělku, z kterého se pak vyměřuje daň. V neposlední řadě informuje o podnikatelské zdatnosti vedení podniku. Vyjadřuje tak hospodářskou aktivitu podniku a jeho schopnost dosáhnout zisku za určité období.

⁶JANHUBA, Miloslav. *Základy teorie účetnictví*. první. Praha : Oeconomica, 2005. Účetnictví, účtování, účetní záznamy - předmět, s. 5. ISBN 80-245-0852-4.

⁷JANHUBA, Miloslav. *Účetnictví soukromých podnikatelů*. sedmé. Praha : Josef Hříbal, 1993, s. 7. ISBN 80-901381-4-4.

⁸MOLÍN, Jan. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. první. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 159. ISBN 978-80-7357-600-4.

⁹JANHUBA, Miloslav. *Základy teorie účetnictví*. první. Praha : Oeconomica, 2005. Účetnictví, účtování, účetní záznamy - předmět, s. 5. ISBN 80-245-0852-4.

¹⁰Ibid

2.2. Historie účetnictví

Vymezení přesného počátku historie účetnictví není jednoznačné. Systematické zaznamenávání hospodářských záznamů nalezneme ve starém Sumeru a v Babylonii. Hliněné tabulky uchovávaly informace např. o vyplacených mzdách, stavu sklizně, zachycovaly jeden obchodní případ s nemožností do něj později dopisovat. Záznamy koupí a prodejů začaly být požadovány díky ustanovením v Hammurabiho zákoníku.

Nepřímé zmínky evropských literárních účetních památek pocházejí z Řecka. Na ně navázali Římané, kteří vedli záznamy hospodaření na vysoce organizovaném stupni. S rozvojem obchodu ve strategické oblasti středozeří se zvyšovala potřeba systematických a podrobných záznamů. Poprvé bylo podvojně účetnictví písemně popsáno v roce 1494 v knize italského mnicha Luca Pacioliho (1445-1517)¹¹. Jeho kniha *Summa* je věnována aritmetice, algebře, geometrii a v jejím rámci i účetnictví. Kniha tvořila základ pro praktické účetní dovednosti obchodníků. Pacioli např. definoval společnosti a směnky a popsal způsoby účtování či uspořádání účetních záznamů.

K velkému rozvoji došlo v 16. - 18. století, což souvisí s rozvojem kapitalismu. V Anglii bylo v té době vydáno několik knih, které se zabývají účetnictvím, jeho vznikem a použitím v praxi, např. od Johna Mellise z roku 1588 či Richard Dafforne z roku 1635.¹² Ve Francii v 17. století se povinně musely periodicky sestavovat výkazy o finanční situaci podniku. V Itálii v té době vzniká komplexní teorie účtů. V 19. století se ustalují pravidla oceňování majetku nebo časové rozlišení, ve 20. století přichází na řadu odepisování či fondy.¹³

V českých zemích došlo k největšímu pokroku s rozvojem obchodování a příchodem italských obchodníků pravděpodobně za císaře Rudolfa II.¹⁴ Evidenci vedl i panovníkův dvůr a velká panská dominia v Čechách. Až do roku 1918 bylo obchodní účetnictví pod německým vlivem a i po vzniku Československa se pravidla účetnictví odvozovala od říšského obchodního zákoníku.

Základní principy účetnictví se však v průběhu staletí nezměnily, jen se vyvíjely a zdokonalovaly. Účetní jednotka účtuje v soustavě podvojného nebo jednoduchého

¹¹ Historie účetnictví. *Ptejte se knihovny* [online]. 30.03.2009, 2009, [cit. 2011-11-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba006/historie-ucetnictvi>>.

¹² Ibid

¹³ Více viz JANHUBA, Miloslav. *Základy teorie účetnictví*. první. Praha : Oeconomica, 2005. Účetnictví, účtování, účetní záznamy - předmět, s. 5. ISBN 80-245-0852-4.

¹⁴ Ibid

účetnictví o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech nebo o výdajích a příjmech a o výsledku hospodaření.¹⁵ Účetní se stále snaží účetní systém uspořádat tak, aby co nejkvalitněji podával informace pro řízení a aby efektivně a průkazně zaznamenával účetní informace. Jde o vývoj, který není a nebude ukončen.¹⁶ Změny se předpokládají v rozvoji techniky vedení účetnictví. Zřejmě se budou měnit informační požadavky uživatelů, nakupovat a prodávat podniky jako celky, budou se řídit rizika spojená s investovaným kapitálem, do popředí se dostanou nové způsoby financování a v neposlední řadě bude nepochybně docházet k prohlubování mezinárodní spolupráce.¹⁷

2.3. Uživatelé účetních údajů

Uživateli účetních informací mohou být vlastníci podniku, věřitelé, manažeři, zaměstnanci a veřejnost, konkurenční podniky či finanční orgány státu. Různé skupiny uživatelů mají různé informační potřeby a účetnictví se tomu přizpůsobuje.

Vlastníka podniku především zajímá momentální finanční a majetková situace podniku a klade tedy důraz na účetní závěrku. Chce se ujistit, že je podnik dobře řízen a jeho peníze jsou dobře investovány. Zajímá ho především stabilita podniku, disponibilní zisk a zajištění rozvoje. Tyto informace dostává, pokud sám podnik neřídí, zpravidla jednou ročně formou účetních výkazů v rámci závěrky. Než se však údaje publikují, může dojít k neefektivnímu informačnímu zpoždění. Struktura informací v účetní závěrce je také ovlivněna skutečností, že je povinně zveřejňována – je k dispozici i konkurenčním podnikům.

Povinnost zveřejňování účetní závěrky firmy často kritizují. Konkurence chce vědět možná co nejvíce o výkonnosti podniku a především o strategických plánech. Informace o hospodářském výsledku, ziskové marži, hodnotě zásob, mzdových nákladech či stavu úvěrů může použít pro srovnání se svým podnikem. Z toho vyplývá, že není v zájmu podniku zveřejňovat všechny skutečnosti a dění v podniku. Konkurence tak může dostat velice citlivé a cenné údaje, které může využít při cenovém tlaku na podnik.

Věřitele zajímá schopnost podniku hradit své závazky a nabídnout odpovídající záruky. Podnik se naopak zajímá o schopnost svých dlouhodobých odběratelů dostát

¹⁵FRANTIŠEK, Louša. *Zákon o účetnictví v praxi : úplné znění po novele s výkladem*. první. Praha : GRADA Publishing, s. r. o., 2002. Předmět účetnictví, s. 11. ISBN 80-247-0250-9.

¹⁶KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 27-31. ISBN 80-7273-062-2.

¹⁷Ibid, s. 29

závazkům, protože zveřejnění a prezentování výsledků obchodních partnerů může snížit toto riziko a zároveň zvyšuje jejich solidnost.

Řídící pracovníci mívají rozsáhlejší informace. Pro ně se vede zvláštní vnitřní účetní okruh, tzv. manažerské účetnictví. Řídící pracovníci potřebují informace pro finanční řízení, které obsahuje finanční analýza, především informace o majetkové struktuře či možnost rozdělování zisku. Manažeři vlastníkovi předkládají informace především o výkonnosti podniku a o jejich schopnosti řídit podnik.

Pro zaměstnance mají důležitý význam odhady dalšího rozvoje podniku a tvorba pracovních míst. Jsou pro ně důležité mzdové a sociální jistoty. Nutnost informovat finanční orgány státu účetními výkazy vyplývá ze zákona.¹⁸ Tyto údaje jsou použity pro daňové či statistické účely. Mezi další uživatele účetních výkazů mohou patřit finanční analytici, daňoví poradci a účetní znalci, burzovní makléři, veřejnost, odborové svazy, univerzity, novináři a další.

2.4. Auditorská činnost

Auditorská činnost je disciplína, jejímž předmětem je pozorování a poznávání určitých skutečností, shromažďování relevantních údajů, jejich vyhodnocení a vypracování závěrů.¹⁹ Cílem auditu je nezávislé posouzení účetní závěrky a výroční zprávy pro podporu ochrany zájmů akcionářů a investorů. S odbornou kontrolou roste předpoklad věrohodnosti zveřejněných informací. Dalším cílem auditu bývá i výchovná funkce pro zamezení vzniku chyb a omylů.

Oproti dlouhé tradici účetnictví je auditorská činnost považována za relativně mladou disciplínu. Její vznik je spojen s rostoucí kapitálovou náročností v období průmyslové revoluce počátkem 19. století. První ustanovení o prověřování bilance byla upravena zákonem ve Velké Británii roku 1844, v České republice k tomu dochází až v roce 1989. Auditorská profese vznikla spolu s novou právní formou podnikání – akciovou společností, kdy se odtrhl investor od managementu. Se zvýšenou investiční náročností a koncentrací kapitálu se tak vytvořila potřeba specifické formy ochrany vlastníků.

¹⁸Česká republika. Zákon o účetnictví. In: Ministerstvo financí, 1991, č. 563/1991 Sb. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto/>

¹⁹KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 378. ISBN 80-7273-062-2.

Za významný mezník, který urychlil rozvoj auditu, se považuje krach newyorské burzy v roce 1929, po které následovala formulace účetních zásad a metod sestavování účetních výkazů.²⁰ Měla se jimi zvýšit věrohodnost účetních výkazů společností, které jsou registrovány na newyorské burze.

Výsledkem auditu je vyjádření názoru, zda zkoumaný soubor účetních výkazů podává věrný a poctivý obraz majetkové a finanční pozice podniku.²¹ Potvrzením odborného posouzení účetní závěrky vyplývá, že provádění auditu se dotýká veřejného zájmu. Auditóři by měli být nepodjatí a ctít etické normy. Jejich činnost je proto regulována zákonem i povinným sdružováním v profesních organizacích. Existují jak národní organizace, jako je u nás Komora auditorů České republiky, tak i nadnárodní, jako je Evropská federace účetních expertů nebo Mezinárodní federace auditorů a účetních.²² Mezinárodní federace auditorů stanovuje požadavky na chování auditorů v rámci Mezinárodního etického kodexu. Řadí se mezi ně např. objektivnost, nezávislost, odborná kvalifikace, dodržování práva, mlčenlivost, nezávislost či důvěryhodnost.²³

I přes stávající regulační mechanismy může vzniknout obava ze střetu zájmů, neboť auditora musí schválit valná hromada. Povinnost auditu se navíc vztahuje jen na některé účetní jednotky nebo se účetní jednotka může rozhodnout dobrovolně. Podle českých účetních předpisu platí povinnost ověřovat účetní závěrku auditorem pro ty účetní jednotky, které dosáhly stanovených kritérií, viz níže, (alespoň jedno u akciových společností, alespoň dvě u společností s ručením omezeným) pro dané účetní období a bezprostředně předcházející. Tuto povinnost a kritéria upravuje zákon o účetnictví. Ověřování účetní závěrky auditorem platí vždy např. pro státní podniky, zdravotní pojišťovny, politické strany nebo investiční fondy.

Kritérii auditu jsou:

úhrn brutto aktiv překročí 40 milionů korun,
roční úhrn čistého obrátu překročí 80 milionů korun,
průměrný přepočtený stav zaměstnanců překročí 50 pracovníků.

²⁰ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 382. ISBN 80-7273-062-2.

²¹ Ibid, s. 381

²² Evropská federace účetních expertů byla založena v roce 1986, sdružuje národní organizace včetně Komory auditorů ČR, blíže viz Kovanicová Dana, *Finanční účetnictví: Světový koncept*

²³ Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants [online]. 2010. vyd. New York: International Federation of Accountants[cit. 2012-05-16]. ISBN 978-1-60815-061-8. Dostupné z: http://www.kacr.cz/Data/files/Metodika/Auditing/Etick%C3%BD_kodex/2010-handbook-of-the-code-o.pdf

Brutto aktivity se rozumí aktiva v rozvaze nesnížená o korekce (odpisy, opravné položky). Roční úhrn čistého obratu se vypočítá jako celková hodnota výnosů děleno počtem započatých měsíců v účetním období, to vše krát 12.

Audit nepodléhá účetní závěrky v průběhu konkurzu. Povinnost auditu se také nevztahuje na mimořádnou účetní závěrku sestavenou ke dni, kterým nastanou účinky potvrzení vyrovnaní nebo ke dni, kterým nastanou účinky splnění nuceného vyrovnaní.²⁴

Rozeznává se několik druhů auditu. Mezi nejvýznamnější patří audit účetních výkazů, interní audit a audit jakosti. Audit účetních výkazů provádí vlastníky najatý nezávislý externí auditor. Výsledkem je vyjádření, zda účetní výkazy zabezpečují věrohodnost účetních informací. Interní audit zkoumá ekonomické procesy uvnitř podniku a provádí ho interní auditor. Hlavním cílem je kontrola dílčích podnikových procesů – zkoumá organizaci práce, hospodárnost a efektivní vynakládání zdrojů financování. Na interního auditora se kladou vysoké požadavky, protože z jeho analýz a vyhodnocení čerpají informace vedoucí pracovníci celého podniku. Interní a externí audit by neměla provádět stejná auditorská firma, aby byla zachována nezávislost a důvěryhodnost výsledků zkoumání.²⁵

Auditor ověřuje, zda vykazované informace jsou v souladu s pravidlem věrného a poctivého obrazu a musí ve své zprávě uvést, podle jakých hledisek tyto zásady ověřoval. Při auditu avšak nelze ověřit správnost všech účetních operací kvůli jejich množství. Auditorské směrnice proto stanovují hladinu významnosti, aby se snížilo riziko, které externím uživatelům hrozí.

Mezi auditory jsou rozdílné přístupy k problematice vztahu vlastníka a manažera. Někteří se domnívají, že pokud je vlastník zároveň manažerem, jeho pozice je dominantní a audit je nadbytečný.²⁶ V tomto prostředí tak existuje vysoké riziko podvodu a záměrného zkreslení účetních výkazů. Záleží na tom, do jaké míry je vlastník zapojen do vedení účetnictví, jak funguje kontrola, jak silný klade důraz na zisk, jaké jsou jeho kompetence, zkušenosti a zázemí. Auditor tak může dojít k názoru, že neexistují adekvátní účetní záznamy

²⁴ PILÁŘOVÁ, Ivana a Jana PILÁTOVÁ. *Účetní závěrka v daňových a finančních souvislostech: aneb struktura základu daně a finanční analýza*. VOX a. s., 2006, s. 88. ISBN 80-86324-64-8.

²⁵ Jedním z faktorů, které způsobily kolaps společnosti Enron, se uvádí provádění interního i externího auditu stejnou auditorskou firmou, která zároveň společnosti poskytovala rozsáhle poradenské služby týkající se širokého spektra aktivit, blíže viz Kovanicová, Světový koncept

²⁶ BAINBRIDGE, D. Raymond a Jack W. PAUL. Reliance on the owner/manager: Prudent professional behavior. *The CPA Journal*: New York State Society of Certified Public Accountants [online]. 1995, roč. 65, č. 3, s. 4, 2011 07 20 [cit. 2012 03 15]. ISSN07328435. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/212252049/1357AE462BA3C7D8644/1?accountid=17203>

a účetní výkazy, a proto není možné učinit audit. Na druhou stranu vlastník, který si zároveň podnik vede sám, operuje s rozsáhlými a cennými vnitřními informacemi.

Auditor by měl jasně specifikovat kontrolní postupy, provádět testy spolehlivosti a vyhodnotit účinnost. Vyšetřování by mělo probíhat pravidelně. Pravděpodobnost podvodu je ovlivněna různými složkami. Mezi nejvýznamnější patří motivace k podvodu, dominantní postavení jednotlivce, postoj a etické hodnoty, laxnost, nedostatečná kontrola i velikost podniku.²⁷

²⁷ BAINBRIDGE, D. Raymond a Jack W. PAUL. Reliance on the owner/manager: Prudent professional behavior. *The CPA Journal*: New York State Society of Certified Public Accountants [online]. 1995, roč. 65, č. 3, s. 4, 2011 07 20 [cit. 2012 03 15]. ISSN07328435. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/212252049/1357AE462BA3C7D8644/1?accountid=17203>

3. Regulace účetních výkazů

V souvislosti s problematikou oddělení osoby vlastníka a manažera se jasně vymezili uživatelé účetních údajů. Účetní výkazy by měly poskytovat kvalitní informace pro vlastníka, který si podnik neřídí sám. Existují závazné normy, které také mohou snížit obavy ze vzniku zneužití monopolu řídicích pracovníků – díky přístupu k interním informacím a nebezpečí nadhodnocení hospodářského výsledku pro lepší obraz společnosti. Proto byly stanoveny Všeobecně uznávané účetní principy. První snahy regulace účetních výkazů pochází ze Spojených států amerických, kde v roce 1934 vznikla burzovní instituce, ze které vycházejí právě tzv. Všeobecně uznávané účetní zásady.²⁸ Tímto zobrazením však není možné shodně zobrazit realitu, viz dále. Závazná pravidla pro vedení a zveřejňování účetních záznamů nicméně uvítají potencionální investoři, kteří tak mohou porovnávat podniky mezi sebou a vybrat si perspektivnější podnik.

I přes veškeré snahy o harmonizaci vykazování však nelze zabezpečit úplnou srovnatelnost. Dle zahraničního výzkumu vyplynulo, že každý účetní vykazuje výsledek hospodaření odlišně.²⁹ Zároveň se testovalo rozpětí nejmenšího a nejvyššího možného vykázaného zisku. Výsledky se výrazně odlišovaly. Rozdíly byly ovlivněny účetními postupy, zvyklostmi, zákonodárstvím jednotlivých zemí, ale lišily se i v rámci jedné země. Ve vypovídací schopnosti účetních výkazů tedy stále existuje prostor pro účelnou manipulaci.

3.1. Přehled regulace účetních výkazů

S ohledem na možné nesrovnalosti ve vykazování bylo nezbytné vymezit pravidla a meze, podle kterých bude účetní systém veden. Vedení účetnictví je upravováno obecně uznávanými účetními zásady GAAP, normativními texty a Mezinárodními standardy účetního vykaznictví IAS/IFRS.

Obecně uznávané účetní zásady GAAP (Generally Accepted Accountig Principles) představují soubor požadavků, které musejí účetní výkazy splňovat. Zahrnují tři úrovně: fundamentální postuláty, koncepční rámec a účetní standardy. Cílem řádného zobrazení skutečnosti je *true and fair view*, kdy jsou účetní výkazy vyhotoveny dle veškerých

²⁸ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 12. ISBN 80-7273-062-2.

²⁹ KOVANICOVÁ, Dana a Pavel KOVANIC. *Poklady skryté v účetnictví: Díl I Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP*, ČR. šesté. Praha: Polygon, 2001, s. 7-9. ISBN 80-7273-047-9.

předpokladů, všeobecných zásad a principů formulovaných zejména pro potřeby externích uživatelů.³⁰

Fundamentální předpoklady nejsou vyhlášeny právním aktem, ale představují pilíř finančního účetnictví, který je tvořen základními předpoklady a ty doplňovány zásadami (principy). Dodržení předpokladů by mělo zaručit kvalitu informací a neméně důležité principy zobrazí všechny významné ekonomické aspekty podniku.³¹

Mezi základní předpoklady správného vykazování patří koncept účetní jednotky, předpoklad trvání, aktuální koncept, oceňování peněžní jednotkou, předpoklad stabilního dolaru a periodicita zjišťování zisku nebo ztráty.³² Základní zásady správného vykazování jsou opatrnost, konzistence, princip uznání výnosů, princip přiřazování nákladů výnosům, princip periodické alokace, princip věcné a časové souvislosti a obsah před formou.³³

Dodržování těchto základních předpokladů je nezbytné pro správné účetní výkaznictví. Externí uživatelé na jejich základě činí názor o kvalitách podniku a vyvodí rozhodnutí s dlouhodobým dopadem. Předkládané informace by tak měly být spolehlivé. V souvislosti s problematikou konfliktu rolí vlastníka a manažera je podstatné dodržovat principy konceptu účetní jednotky, kdy vlastník, který je zároveň manažerem může zaměňovat podnikový a vlastní majetek, viz níže. Dále by měl být důsledně dodržen předpoklad trvání podniku, a to v případě kdy manažer není zároveň vlastník, protože může vzniknout obava z preference krátkodobého prospěchu. Neměl by být opomenut ani princip obsahu před formou při předkládání účetních výkazů externím uživatelům. A v neposlední řadě by neměla cena zabezpečování a zveřejňování informací převýšit užitek této poskytnuté informace pro uživatele, dle omezení cena versus užitek koncepčního rámce GAAP.

3.2. Regulace účetních výkazů v ČR

Normativními texty pro Českou republiku vztahujícími se k účetnictví se rozumí právo Evropské unie, 4., 7. a 8. směrnice Rady Evropské unie a vlastní legislativní úprava země.

Na základě Římských smluv dochází k harmonizaci legislativ členských států vydáváním direktiv. Tyto direktivy si každá členská země zahrne do svých národních úprav

³⁰ „Fair and true view“ do češtiny překládaný jako věrný a poctivý obraz, blíže viz Kovanicová, Finanční účetnictví: Světový koncept

³¹ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 13-16. ISBN 80-7273-062-2.

³² Ibid

³³ Ibid

a přizpůsobí své účetní předpisy. Cílem direktiv je zvýšit kvalitu účetních výkazů a podpořit obchod mezi státy Evropské unie. Evropská účetní legislativa nicméně byla kritizována kvůli zastaralosti, připouštěla příliš mnoho variant a navíc jí chyběl koncepční rámec.³⁴ Právě kvůli těmto problémům byly za nástroj regulace účetnictví v rámci Evropské unie zvoleny IAS/IFRS a dochází k implementaci pravidel IAS/IFRS do českých účetních pravidel pomocí schvalovacího mechanismu.

Mezinárodní účetní standardy IAS resp. Mezinárodní standardy finančního výkaznictví IFRS (International Accounting Standards, později novelizované a nově vytvořené International Financial Reporting Standards) vznikly v roce 1973 na základě dohody profesních účetních institucí.³⁵ Vykazovat konsolidované účetní výkazy dle pravidel IFRS je povinné pro firmy, jejichž cenné papíry se obchodují na regulovaných trzích Evropské unie. Cílem IAS/IFRS je formulace účetních standardů. Zároveň obsahuje tzv. koncepční rámec, který napomáhá účetním při sestavování účetních výkazů, auditorům při vyjádření výroku, národním institucím při vytváření národních účetních standardů a uživatelům při interpretaci IAS.³⁶ Zajímavé je, že dle koncepčního rámce IAS nejsou vedoucí pracovníci uváděni mezi uživateli účetní závěrky, ale mají hlavní odpovědnost za přípravu a předkládání účetní závěrky.³⁷

Účetnictví je dále regulováno zákonem o účetnictví, vyhláškami Ministerstva financí, normami Českých účetních standardů a vnitropodnikovými směrnici. Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb. je rozdělen do sedmi oblastí: obecná ustanovení, rozsah vedení účetnictví, účetní doklady, účetní zápisy a účetní knihy, účetní závěrka, způsoby oceňování, inventarizace majetku a závazků, úschova účetních dokladů, ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Tento zákon zároveň stanoví pokuty za nedodržení jednotlivých ustanovení zákona.

Vyhlášky Ministerstva financí České republiky řeší podrobněji některá ustanovení zákona o účetnictví pro různé skupiny účetních jednotek. Vyhláška č. 500/2002 Sb. pro podnikatele obsahuje např. vymezení účetní závěrky, směrnou účtovou osnovu, účetní metody a jejich použití.

³⁴ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 21. ISBN 80-7273-062-2.

³⁵ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. druhé. Praha: Polygon, 2002, s. 26. ISBN 80-7273-090-8.

³⁶ Ibid, s. 27

³⁷ KRÁL, Bohumil a Stanislav SVOBODA. Koncepční rámec mezinárodních účetních standardů pro přípravu a předkládání účetní závěrky. In: SBORNÍK 3. ročníku konference: Mezinárodní účetní standardy a česká účetní legislativa. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. s. 16-21, s. 25-33. ISBN 80-7079-539-5.

České účetní standardy vydávají různá pravidla a doporučení jak účtovat. Standardy připravují nevládní profesní organizace pro zajištění souladu při užívání účetních metod a slouží k podrobnějšímu výkladu jednotlivých oblastí účetnictví. Vymezují např. otevírání a uzavírání účetních knih, dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek a zásoby.

K řešení aktuálních problémů vydává Ministerstvo financí tzv. Sdělení Ministerstva financí České republiky, eventuálně Opatření Ministerstva financí České republiky publikované ve Finančním zpravodaji.

Vnitřními předpisy účetní jednotky pro vedení účetnictví si každá účetní jednotka stanoví sama podle platných právních předpisů s ohledem na konkrétní zvláštnosti podniku. Může také upravovat např. oběh účetních dokladů, podpisové vzory nebo normy přirozených úbytku zásob.

V České republice, ale i téměř v celé kontinentální Evropě, je vnímáno účetnictví jako nástroj vykazování daňové politiky a podle toho se jí účetnictví podřizuje. Existuje názor, že by se mělo vést dvojí účetnictví – pro dodržení podmínky věrného zobrazení a pro zobrazení daňové.³⁸

Zákon o účetnictví stanovuje účetní jednotky, které jsou povinny vést účetnictví, takto:

právní osoby se sídlem na území České republiky,
zahraniční osoby podnikající nebo provozující jinou činnost na území České republiky,
organizační složky státu,
fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku,
fyzické osoby na základě svého rozhodnutí,
ostatní fyzické osoby, jejichž obrat za předchozí kalendářní rok překročil 25 milionů korun,
fyzické osoby, kterým to ukládá zvláštní právní předpis
fyzické osoby a zároveň účastníci sdružení bez právní subjektivity a alespoň jeden účastník tohoto sdružení vede účetnictví.

Finanční účetnictví se skládá ze dvou částí, a to z běžného účetnictví a účetních výkazů. Běžným účetnictvím se rozumí průběžné vedení účetních knih. Specifické činnosti vnitřního řízení se označují jako vnitropodnikové účetnictví – v České republice se jedná o rozšíření analytických účetních knih.

³⁸ KOVANICOVÁ, Dana a Pavel KOVANIC. *Poklady skryté v účetnictví: Díl I Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP*, ČR. šesté. Praha: Polygon, 2001, s. 212. ISBN 80-7273-047-9.

3.3. Účetní výkazy

Cílem účetních výkazů je poskytovat údaje pro potřeby finančního řízení firmy.³⁹ Jde tedy o členění aktiv a pasiv v rozvaze dle likvidity, členění nákladů, výnosů a koncepce výsledku hospodaření ve výsledovce. Tyto informace jsou relevantní především pro externí uživatele. Údaje vykazované ve výkazech by měly podle zákona o účetnictví splňovat základní kvalitativní charakteristiky – srozumitelnost, významnost, spolehlivost a srovnatelnost. Vlastník, který zároveň neřídí svůj podnik, bude při kontrole hospodaření vycházet z účetních výkazů. Na jejich základě bude přijímat rozhodnutí s dlouhodobými důsledky. Dodržení kvalitativních požadavků výkazů je proto nezbytné.

3.3.1. Účetní závěrka v ČR

Sestavení účetní závěrky je povinné dle zákona o účetnictví. Soubor účetní závěrky tvoří: rozvahu, výsledovku a přílohu. Může obsahovat i výkaz o peněžních tocích či výkaz o změnách ve vlastním kapitálu.

Závěrka obsahuje název účetní jednotky/jméno obchodní firmy/jméno a příjmení, její sídlo/místo podnikání/bydliště, identifikační číslo pokud je přiděleno, právní formu, předmět či účel podnikání, rozvahový den nebo den, k němuž se závěrka sestavuje a okamžik sestavení závěrky.

Účetní závěrka může být sestavena v plném či zjednodušeném rozsahu. V plném rozsahu účetní závěrku sestavují účetní jednotky, které mají povinnost ověření účetní závěrky auditorem a akciové společnosti. Zjednodušený rozsah tedy mohou sestavovat účetní jednotky, které nejsou povinny mít účetní závěrku ověřenou auditorem.⁴⁰ Zjednodušeným způsobem vykazují účetní jednotky, které vyjmenovává zákon, jsou to např. bytová družstva, občanská sdružení, organizační složky státu a fyzické osoby bez povinnosti auditu. Rozvaha zahrnuje položky pouze do úrovně účetních skupin, mají spojený deník a hlavní knihy a zjednodušené oceňování.

Rozvaha poskytuje základní informace o majetku účetní jednotky a zdrojích jeho financování. Nevyjadřuje však, jakou má podnik hodnotu. Výkaz zisku a ztrát informuje o finanční výkonnosti. Příloha účetní závěrky obsahuje obecné informace o účetní jednotce a dále doplňuje účetní výkazy. Její forma není předepsána, je stanovený pouze minimální

³⁹ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. druhé. Praha: Polygon, 2002, s. 37, ISBN 80-7273-090-8.

⁴⁰ PILÁŘOVÁ, Ivana a Jana PILÁTOVÁ. *Účetní závěrka v daňových a finančních souvislostech: aneb struktura základu daně a finanční analýza*. VOX a. s., 2006, s. 90. ISBN 80-86324-64-8.

obsah povinných a doporučených údajů. Výkaz peněžních toků zaznamenává pohyb peněz v účetní jednotce. Všechny tyto výkazy jsou navzájem propojeny.

Účetní jednotky, které jsou povinné ověřit účetní závěrku auditorem, zveřejňují účetní závěrku i výroční zprávu po jejich ověření auditorem a po schválení k tomu příslušným orgánem podle zvláštních právních předpisů.⁴¹

Výroční zpráva uceleně informuje o výkonnosti a stávajícím hospodářském postavení společnosti, o významných skutečnostech, které nastaly po rozvahovém dni, o předpokládaném vývoji a aktivitách účetní jednotky (ve vědě a výzkumu, ochraně životního prostředí či pracovně právních vztazích), i o organizační složce v zahraničí. Obsahuje účetní závěrku, zprávu auditora, případně další dokumenty dle obchodního zákoníku.

3.3.2. Vypovídací schopnost výkazů

V rámci finančního řízení se podnik dostává do různých rozhodovacích situací. Vedení účetnictví je ovlivněno faktorem času, rizikem, optimalizací daňové povinnosti či právní formou podnikání. Účetnictví by mělo sloužit k ochraně majetku podnikatele, k rychlému zjištění škod a ztrát.

Jak už bylo naznačeno, vypovídací schopnost výkazů ne vždy odráží reálnou ekonomickou situaci podniku. Stát vymezuje mantinely, jak pro sestavení účetní závěrky, tak i pro vedení běžného účetnictví. Mezi nejzávažnější problémy vykazování se řadí – srovnatelnost, inflace, neurčitost a pojetí věrného obsahu.⁴²

Srovnatelnost údajů je nezbytná pro srovnání výsledků podniku v časové posloupnosti. Srovnatelnost podniků je nejčastěji ovlivněna účetní politikou, aplikací obecně uznávaných účetních zásad a odlišného výkladu obecně formulovaných pravidel. Účetní politika může být ovlivněna hranicí pro zařazení drobného hmotného majetku, způsobem oceňování zásob či zvolenou politikou účetních odpisů. Mezi problematické obecně uznávané účetní zásady se řadí především opatrnost a aktuálnost. Do nástrojů opatrnosti se totiž řadí tvorba opravných položek a tzv. tichých rezerv.⁴³

Inflace způsobuje problematické ocenění dlouhodobého majetku. Při zařazení majetku do užívání je oceněn pořizovací cenou. Cena, za níž by bylo možno majetek koupit v době,

⁴¹PILAŘOVÁ, Ivana a Jana PILÁTOVÁ. *Účetní závěrka v daňových a finančních souvislostech: aneb struktura základu daně a finanční analýza*. VOX a. s., 2006, s. 90. ISBN 80-86324-64-8.

⁴²KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 453, ISBN 80-7273-062-2

⁴³Účetní ocenění aktiv je nižší než odpovídá skutečnost, více viz Kovanicová, Poklady skryté v účetnictví

kdy obnovují majetek, je vyšší, právě kvůli inflaci a účetnictví tak neodráží ekonomickou situaci podniku.

Nejen že účetnictví ovlivňuje záměry jejího tvůrce, ale i časté změny v legislativě, v ekonomickém prostředí, sezónní výkyvy či chybějící srovnávací údaje. Zdlouhavé legislativní procesy mohou být ovlivněny lobujícími zájmovými skupinami. Odlišné zájmy prosazují zástupci podnikatelů a zástupci státu. Dá se předpokládat, že podnikatelé prosazují snížení administrativní zátěže a optimalizaci daňové povinnosti. Naopak zástupci státu zřejmě upřednostňují vyšší odvody do státního rozpočtu. Do účetních výkazů se navíc nepromítnou nepeněžní vlivy, jako jsou sociální vztahy či firemní značka.

Finanční analytici jsou přesvědčeni, že ani zisk není vhodným ukazatelem postavení firmy, a že účetnictví neposkytuje ucelený obraz o jejím hospodaření.⁴⁴ Zisk je ovlivněn např. odpisy, rezervami, prodáváním nesolventním partnerům či může být navyšován prodáváním firemního majetku, což pro investory může představovat značné riziko, když se rozhodují o budoucím směřování svých investičních aktivit.

3.3.3. Falšování účetních výkazů

Jaké jsou hranice účetního podvodu neboli záměrného zkreslování účetnictví? Zneužívání účetnictví je definováno jako proces manipulace s účetními údaji s cílem transformovat výkazy finančního účetnictví z podoby, jakou by měly mít při věrném zobrazení skutečnosti, do podoby, jakou by si přáli ti, kteří za ně jsou odpovědní, a zároveň je za zneužívání účetních údajů považováno uskutečňování takových transakcí, jejichž záměr je jediný: vykazat žádoucí finanční pozici, výkonnost a peněžní toky podniku.⁴⁵

Majitel firmy může mít zájem platit menší daně či vylepšit postavení firmy např. u bank nebo na finančních trzích při kótování cenných papírů na burze. Účetní informace mohou být vykazovány tak, aby zatajily platební neschopnost, zajistily trvání dosavadního financování či podpořily příjem nových úvěrů a půjček. Aby toho vlastník dosáhl, nepřizná veškeré tržby či skutečné mzdové náklady a bude tvořit falešné transakce, manipulovat se ziskem, snižovat vykazované závazky či nereálně zvýší aktiva. Také může být účelově zvoleno jiné účetní období. Účetní jednotka si sama zvolí, zda bude účetní období odpovídat

⁴⁴Přednášky prof. Ing. Petr Marek, CSc. k předmětu 1FP214 – Finance podniku, zimní semestr 2010

⁴⁵KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 461, ISBN 80-7273-062-2

kalendářnímu či hospodářskému roku. Hospodářský rok je rok, který končí jindy než 31. prosince. Pokud se zvolí hospodářský rok, je stanoven dle nejnižších aktivit podniku.⁴⁶

Po věcné stránce může být účetnictví v pořádku, ale nemusí plnit vnitřní informační funkce. Formu vedení účetnictví si podnikatel určuje sám dle konkrétních podmínek podniku, musí však respektovat všechny kladené požadavky, viz výše. Podvojně účetnictví se nevede jen v určitých časových úsecích, ale trvale.⁴⁷

Ve vyspělých tržních ekonomikách, kde dobře funguje kapitálový trh, je cílem nejlépe představit podnik. V České republice bývá častým cílem vykázat co nejnižší hospodářský výsledek a platit menší daň z příjmů.⁴⁸ Dodržování účetních standardů je ovlivněno nejen právním a podnikatelským prostředím, ale i lidmi a jejich morálně etickou úrovní.

⁴⁶KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 77, ISBN 80-7273-062-2

⁴⁷JANHUBA, Miloslav. *Účetnictví soukromých podnikatelů*. sedmé. Praha : Josef Hříbal, 1993. 7 s. ISBN 80-901381-4-4.

⁴⁸Přednášky Ing. Jana Skálová, Ph.D k předmětu 1FU311 – Účetnictví a daně individuálního podnikatele, letní semestr 2012

4. Konflikty rolí vlastníka a manažera

4.1. Individuální podnikatel

Podnikatel, který vše řídí sám, bude pravděpodobně bezvýhradně bojovat za růst svého podnikatelského nápadu. V dennodenním styku sám lépe vyhodnotí nadbytečnost určitých služeb, zodpovědnost svých zaměstnanců či smysluplnost využití majetku. Soukromé podnikání je rizikové a podle toho přistupuje ke své práci. Etickou dimenzi má nejen manažerská funkce, ale i účetní profese a vlastnictví podniku.

Účetnictví pro některé podnikatele představuje pouze byrokratickou zátěž, kterou jsou povinni zajistit. Účetnictví nevnímají jako jedinečný zdroj informací efektivního řízení a pro tyto podnikatele je významným zdrojem informací převážně výkaz peněžních toků.⁴⁹

Nevýhodou malých a středních podniků je menší dostupnost finančních zdrojů. Přístupnost zdrojů stěžuje samofinancování a malá důvěryhodnost. Někteří vlastníci však nejsou ochotni rozdělit se o své vlastnictví s jinými investory. Pro menší podniky jsou typické příbuzenské či jiné osobní vztahy. To má své silné i slabé stránky. Ať už jsou to generační rozpory, odlišné pojetí způsobu rozvoje či efektivní způsoby řízení práce. Je zde však přehledná organizační struktura s přímým řízením i kontrolou. Vysoký stupeň závislosti na vlastníkově = manažerovi může být někdy i výhodou. Tito lidé na druhou stranu často nejsou schopni delegovat práci na ostatní, což může být riskantní.⁵⁰ Podstatu problému dobře vystihuje výrok: „Slabou i silnou stránkou vlastníků malých podniků je, že si všechno dělají sami.“⁵¹ Hlavním rozdílem mezi nimi je schopnost řídit. Vlastník může mít skvělý podnikatelský záměr, ale není vždy schopen podnik kvalifikovaně vést.⁵²

⁴⁹DUNCAN, Ian. Making the accounting system all that it can be. The Management Accounting Magazine [online]. 1993, roč. 67, č. 5, s. 1, 2011-10-12 [cit. 2012-03-20]. ISSN 19264550. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/197845195/13595BE4EC53E4B3DA0/1?accountid=17203>

⁵⁰FELTHAM, Tammi S, Glen FELTHAM a James J BARNETT. The Dependence of Family Businesses on a Single Decision-Maker. Journal of Small Business Management [online]. 2005, roč. 43, č. 1, s. 15, 2011-10-04 [cit. 2012-03-20]. ISSN 00472778. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/221002143/13595C58DA260272AE5/1?accountid=17203>

⁵¹STEVENS, Mark. Owner can also be good manager. Houston Chronicle Publishing Company Division: The Hearst Corporation [online]. s. 2, 2010-08-27 [cit. 2012-03-15]. ISSN 10747109. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/295054008?accountid=17203>

⁵²Ibid

4.2. Vztah vlastníka a manažera

U obchodních společností, především akciových, často dochází k oddělení vlastnictví a řízení společnosti, čímž mohou vzniknout nesrovnalosti. Každá skupina má totiž rozdílné cíle a zájmy. Manažeři volí různé strategie, i podle toho, jak jsou hodnoceni. Může dojít například k maximalizaci tržeb, preferenci krátkodobého prospěchu či přílišné snaze snižovat náklady. Tyto strategie jsou v rozporu se základními předpoklady GAAP.

Při delegaci řízení společnosti mohou vznikat dodatečné náklady, tzv. náklady zastoupení. Náklady zastoupení vznikají tehdy, když jedna nebo více osob, tzv. principálové, najímají jinou osobu, tzv. agenta, která spravuje jejich záležitosti, a k tomu mají rovněž delegovány určité pravomoci.⁵³ Vlastník tento postup volí s cílem maximalizovat své užitky.

Ruku v ruce se zastoupením musí existovat i kontrola, aby nevznikaly další ztráty způsobené zastoupením. Mezi tyto ztráty způsobené odchýlením zájmů manažera od zájmů vlastníka se v užším pojetí řadí podvodné jednání manažera, jeho nadspotřeba, neschopnost a lhotejnost. V širším pojetí jde o náklady vznikající v důsledku samotné existence vztahu zastoupení, nejčastěji jde o monitorovací náklady, motivační náklady a tzv. reziduální náklady zastoupení. Význam nákladů zastoupení je zásadní, neboť má vliv na tržní hodnotu podniku.⁵⁴

Vztah vlastníka a manažera je připodobňován ke vztahu obyvatel a politiků.⁵⁵ V obou případech může nastat situace, kdy se stane vlastník, resp. obyvatel, rukojmím manažera, resp. politika. Od okamžiku, kdy se vlastník přestane každodenně zapojovat do řízení podniku, ztrácí svůj vliv ovlivňovat rozhodování a výběr aktivit, které bude podnik vyvíjet. Naopak manažer od tohoto okamžiku začne přetvářet a restrukturalizovat vlastníkův majetek, což bude zdůvodňovat vyšší efektivností. Manažer má nyní pod kontrolou veškeré záležitosti - problémy a jednání, na které se podnik zaměřuje. Ze své funkce vytvoří nepostradatelnou pozici a budoucí možný odchod ze společnosti učiní velmi nákladným. Řešením této situace

⁵³ HRDÝ, Milan a Jiří STROUHAL. *Finanční řízení*. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 9-11. ISBN 978-80-7357-580-9.

⁵⁴ Přednášky prof. Ing. Petr Marek, CSc. k předmětu 1FP214 – Finance podniku, zimní semestr 2010

⁵⁵ KASKARELIS Ioannis A. The principal-agent problem in economics and in politics. Emerald Group Publishing, Limited [online]. 2010, roč. 26, č. 4, s. 259-263, 2011-01-18 [cit. 2012-04-26]. ISSN 08288666. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/762709724/13653313B8D1652AE37/1?accountid=17203>

je akceptace stavu „rukojmího“ nebo opětovné převzetí řízení podniku či zapojení dalších kontrol.⁵⁶

Vlastník a manažer mohou mít odlišné zájmy, například z důvodu nadspotřeby managementu, lhostejnosti vedení – nedostatečné motivace a zainteresovanost manažerů na výsledcích hospodaření, nekompetentnosti manažera či až podvodné jednání. Majitel by tedy neměl spoléhat na své manažery, že ho upozorní či sami odhalí chyby. Manažer shromažďuje obsáhlé množství informací a má nad vlastníkem informační převahu. Z důvodu možnosti vzniku těchto kolizí se přistupuje k auditu.

Manažerská funkce nese odpovědnost věrně prezentovat podnik prostřednictvím účetních výkazů, které periodicky předkládá vlastníkům. Účetní výkazy se stávají významným informačním zdrojem vlastníků. Hlavní účetní je pod velkým tlakem, protože vydává interní směrnice, které mohou být nastaveny tak, aby vyhovovaly zájmům manažerů.⁵⁷ V praxi se často stává, že zaměstnavatel rozhoduje o tom, jak účtovat – dle zvolené daňové politiky, aby to bylo pro firmu výhodné.⁵⁸

Dle nedávno provedené české ankety, která zkoumala problematiku ovlivňování účetních, vyplynulo, že až 21,1% účetních bylo v souvislosti s přípravou účetních závěrky 2011 (případně 2010) požádáno klientem či vedením společnosti k vylepšení vykazovaných výsledků. Tento požadavek se týkal v 87,3% případů výsledku hospodaření, a z 15,5% případů závazků.⁵⁹

V aplikaci obecných principů je ponechán prostor pro odlišné klasifikace. Interpretace některých údajů může být proto nejednoznačná. Do problematických obecně uznávaných zásad patří zásady ocenění peněžní jednotkou, zásada opatrnosti a zásada souvislosti výnosů a nákladů s obdobím.⁶⁰ Tyto zásady jsou obtížně odhalovány.

⁵⁶ Vztah vlastníka a manažera je obsáhlou samostatnou problematikou. Existuje mnoho studií, které zkoumají problémy vlastníka a manažera v aplikaci matematických vzorců, blíže viz GROSSMAN, Sanford J. a Oliver D. HART. An analysis of the principal-agent problem. *Econometrica* [online]. 1983, roč. 51, č. 1, 2011-10-07 [cit. 2012-04-27]. ISSN 00129682. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/214659873/abstract/13659BF886A7C78E07C/1?accountid=17203>

⁵⁷ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 453, ISBN 80-7273-062-2

⁵⁸ Ibid

⁵⁹ Účetní v účetních závěrkách na příkaz vedení či klientů lžou. *Podnikatel.cz* [online]. s. 1, 5. 3. 2012 [cit. 2012-03-09]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/ucetni-v-ucetnich-zaverkach-na-prikaz-vedeni-ci-klientu-lzou/>

⁶⁰ KOVANICOVÁ, Dana a Pavel KOVANIC. *Poklady skryté v účetnictví: Díl I Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP*, ČR. šesté. Praha: Polygon, 2001, s. 249-253, ISBN 80-7273-047-9.

Pokud vlastník z jakéhokoli důvodu nevede svůj podnik, měl by pečlivě dbát na výběr vrcholového manažera. Ten by měl být bezúhonný, objektivní, odborně způsobilý, schopný řádně spravovat citlivé informace, vyvarovat se diskreditování jeho nebo firemní pověsti, dbát na maximalizaci bohatství podniku, ne svých příjmů. Manažer je správce podniku, který ho řídí tak, aby vlastníci dosahovali svého prospěchu. Často stanovuje hlavní rysy účetní politiky, efektivní systém účtů, ochranu a správu aktiv, i vnitřní kontrolní systém, a tedy i vyhotovení účetních výkazů.⁶¹

4.3. Možné konflikty rolí z pohledu vedení účetnictví

Konflikty rolí manažera, který je zároveň vlastník podniku a manažera, který není vlastník, z pohledu vedení účetnictví může nastat v periodicitě inventarizace, evidenci dlouhodobého drobného majetku, odpisovém plánu, přístupu k úvěrům a struktuře vlastních a cizích zdrojů.

4.3.1. Inventarizace

Inventarizace zajišťuje objektivní ověření pravdivosti účetnictví se skutečným stavem. Její provádění zabraňuje evidování a vykazování majetku a závazků, které vůbec neexistují nebo neodpovídají skutečnému stavu. Inventarizaci je také vhodné provádět proti předcházení vzniku problémů v evidenci majetku a zároveň slouží jako součást ochrany majetku. Zákon o účetnictví ji vyžaduje alespoň jednou za účetní období.

V případě, kdy účetnictví nevede vlastník, by frekvence kontrol měla být častěji a ne až při uzávěrce, protože vlastník by si měl chránit své prostředky vložené do podnikání a zjištění úbytků a poškození až na konci roku může vyvolat pozdní reakce v řízení podniku. Na druhou stranu je proces inventarizace časově náročný a nákladný. Případně zjištěné rozdíly, manka a přebytky, by měli být prošetřeny a zaznamenány v účetnictví dle skutečného stavu.

Oblast inventarizace upravují i České účetní standardy, spolu se zákonem o daních z příjmů a vnitřními směrnicemi. To jen dokládá významnost této činnosti, protože při tvorbě základu daně je nutné vycházet z průkazného účetnictví, z ověřeného skutečného stavu veškerého majetku a závazků.

⁶¹KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 453. ISBN 80-7273-062-2

Ve vnitřních směrnících je potřeba uvést často problematické nakládání s penězi v pokladně a na bankovních účtech, např. limity čerpání, druhy výdajů, nebo zda se platební karta používá i pro soukromé výdaje. Mnoho vlastníků totiž zaměňuje rodinný příjem peněz s firemním a nakládají s ním stejně.⁶² Zaměňování majetku firmy a vlastníka je proti základnímu předpokladu konceptu účetní jednotky, které stanovuje GAAP. Mnoho výdajů je tak soukromých a s podnikatelskou činností nemají nic společného. Tyto výdaje se pak nápaditě snaží zdůvodnit jako ty výdaje, které souvisí s podnikáním.

4.3.2.Dlouhodobý majetek

Při zařazování dlouhodobého majetku se přihlíží k hranici významnosti, kterou stanovuje zákon o daních z příjmu. Hranice je stanovena na 60 000 korun u dlouhodobého nehmotného majetku a 40 000 korun u dlouhodobého hmotného majetku. Nabízí se otázka, zda je stanovená hranice pro zařazení dlouhodobého majetku dostatečná. Účetní jednotka si ale může stanovit vlastní hranici pro zařazení drobných předmětů do dlouhodobého majetku, která nemusí být shodná s hranicí dle zákona o daních z příjmů. Tato hranice je velmi důležitá neboť tím může účetní jednotka zvolit jednorázový odpis drobného dlouhodobého majetku, čímž je možné ovlivnit daňovou povinnost, protože majetek přestává existovat a nepodléhá inventarizaci. Naskytá se otázka, zda vlastník, který si podnik nevede sám, bude požadovat snížení hranice významnosti a evidování drobného majetku na podrozvahových účtech, aby měl jistotu, že alespoň jednou ročně dojde k inventarizaci a ověření, že majetek se skutečně stále nachází v podniku a plní svou funkci.

Podrozvahová evidence převážně eviduje majetek, který není ve vlastnictví firmy nebo nesplnil stanovenou hranici pro zařazení majetku do dlouhodobých aktiv. Účtují se zde i pomocné operace a vnitřní zúčtování pro potřeby účetní jednotky. Majetek je používán, ale není uveden v rozvaze. Při zařazování položek do rozvahy se sledují budoucí ekonomický prospěch této položky a schopnost ocenění.⁶³

⁶²SCHULWOLF, James C. Financing the family-owned business: If you don't know the family you don't know the business: Asset-Based Financial Services Industry. Commercial Finance Association [online]. 2002, roč. 58, č. 6, s. 52-60, 2010-06-10 [cit. 2012-04-26]. ISSN 0888255X. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/224926314/1365352A4C9542DC714/1?accountid=17203>

⁶³KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, s. 51, ISBN 80-7273-062-2

Sledování majetku, který není uveden v rozvaze, je podstatné pro posouzení majetkoprávní situace podniku a jejich ekonomických zdrojů, které lze využít.⁶⁴ Tuto problematiku upravuje Český účetní standard, ale přesná pravidla jsou na každé účetní jednotce.

Nabízí se další otázka a to, zda bude vztahem vlastníka a manažera ovlivněn odpisový plán. Účetní odpis představuje peněžní odhad částky, vyjádřený jako náklad, o niž se určité aktivum v daném účetním období opotřebovalo.⁶⁵ Odhad této částky vyjadřuje rozložený výnos, který používáním tohoto aktiva účetní jednotce přináší. Odpisy tedy zajišťují dodržení zásady vzájemného souměření výnosů a nákladů a jejich tvorbou dochází ke korekci ocenění majetku. Pro správný odhad výše odpisu je potřeba vymezit pořizovací náklady, zbytkovou hodnotu a předpokládanou dobu použitelnost.⁶⁶ V účetnictví rozeznáváme několik druhů metod odpisování, většina podniků používá odpisy rovnoměrné.⁶⁷

V České republice existují vedle účetních odpisů i daňové, které představují uznatelný předpis při výpočtu daňového základu. Daňové odpisy představují rozložení daňového základu z pohledu státu. Jejich uplatňování není povinné a odepisování se dokonce může i posouvat s cílem optimalizovat daňovou povinnost. Tato skutečnost ovlivňuje daňovou povinnost a pro dodržení zásady opatrnosti by měla rozdíl zaznamenat v účetnictví, tzv. odloženou daň.

4.3.3. Zdroje financování

Existují dva základní zdroje financování podnikání – cizí a vlastní. Cizími zdroji se rozumí půjčky od bank či leasing. Vlastní zdroje se skládají z finančních prostředků podnikatele, vkladů společníků či nerozdělených zisků z minulých let.

Dalšími zdroji financování jsou emise dluhopisů a akcií, ale ty nebudou hlouběji charakterizovány, protože se tato bakalářská práce zaměřuje především na malé podnikání a nejčastěji společnosti s ručením omezeným, které této možnosti nevyužívají. Potřebný kapitál si evropské firmy často obstarávají u bank, na rozdíl od anglosaské oblasti, kde je rozvinutý kapitálový trh. Podnikání do určité míry podporují i státní organizace, např. program Českomoravské záruční a rozvojové banky, zřízená právě k tomuto účelu, která nabízí finanční výpomoc pro začínající podnikatele.

⁶⁴ NOVÁKOVÁ, Štěpánka. *Reforma účetnictví ve vybraných účetních jednotkách: I. díl Účetnictví příspěvkových organizací*. první. Praha: Oeconomica, 2011, s. 20-44. ISBN 978-80-245-1757-5.

⁶⁵ KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. druhé. Praha: Polygon, 2002, s. 131, ISBN 80-7273-090-8.

⁶⁶ Ibid, s. 133

⁶⁷ Ibid, s. 153

Zajištění dostatečného objemu kapitálu je v podnikání nepochybně významnou problematikou. Tyto zdroje jsou použity na start podnikání, růst produkce a rozšiřování podniku. Naskytá se otázka, zda se skladba zdrojů financování bude lišit v závislosti na vztahu vlastníka a manažera.

Výhodou samofinancování je nulová obava z rizika nesplacení a zadlužení, nevznikají náklady spojené s použitím cizích zdrojů, nezvyšují se závazky. Ale naopak s vyšším rizikem roste i výnosnost. Nevýhodou je i skutečnost, že nejdříve musí být zisk vytvořen, aby se z něj mohlo investovat, jeho tvorba navíc není stabilní.

Při půjčování požadují banky důvěryhodnost, zaručenou návratnost, sledují vývoj aktiv, či zda je generována ztráta a jaká je zadluženost podniku. Dochází k důkladnému rozboru pohledávek, závazků a celého finančního zdraví podniku. Banky při financování upřednostňují renomované, velké, zavedené firmy s masovou výrobou, které nebudou mít problém s ručením. Je pro ně důležitá i zkušenost, úroveň vzdělání a struktura managementu. Při posuzování žádosti se vychází nejen ze smluvních dohod s obchodními partnery jako je jistota zajištění odbytu, podnikatelského plánu, ale také se předkládají výše charakterizované účetní výkazy. To opět dokládá jejich důležitost a vysoké nároky na jejich správnou tvorbu. Pokud výkazy obsahují nepravdivé údaje či zamlčují některé skutečnosti, uvádějí tak banku v omyl a tím se dopouštějí trestného činu. Tyto výkazy se předkládají tři roky dozadu i déle. Banka si někdy může vymoci podmínku pravidelného předkládání těchto výkazů a kontrolu celého projektu, který financuje.

Při poskytnutí úvěru banky doporučují dluh kombinovat i s vlastním kapitálem pro zvýšení jistoty splacení. Úroky z úvěru jsou daňově uznatelným nákladem a snižují tak základ daně. Podnikatelé často využívají služeb kontokorentního úvěru, který poskytuje vysokou flexibilitu. Leasingem je většinou financováno jen jedno zařízení menšího rozsahu. Nespornou výhodou je, že firma rovnou obdrží zařízení, aniž ihned zaplatí plnou cenu. Využívání leasingu se u malých a středních podniků každoročně zvyšuje a stává se jedním z hlavních zdrojů financování. Podíl leasingu na financování těchto firem dosahuje 18,6%.⁶⁸

Nevýhodou externích zdrojů z pohledu manažerů je riziko kontroly novými investory, případné jejich uchopení moci, což může omezovat manažerovo rozhodování. Cizí kapitál také snižuje finanční stabilitu a zdražuje další dluhy.

⁶⁸RANOCHOVÁ, Denisa. Vývoj nebankovního financování pro podnikatele. Právní rádce [online]. 2012, 18. 4. 2012 [cit. 2012-06-01]. ISSN 1213 - 7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-55485780-vyvoj-nebankovniho-financovani-pro-podnikatele>

Podle provedeného výzkumu malých podniků v Kanadě, se cizí zdroje skládají především z půjčených financí od přátel a příbuzných, a to až v 88% všech malých firem. Z průzkumu vyplynulo, že přátelé a příbuzní jsou více ochotni půjčovat než oslovené banky. Bylo také prokázáno, že úspěšnost získání zdrojů od bank nezávisí jen na druhu podnikání, ale i na pohlaví podnikatele. 24% vlastníkům ženského pohlaví byla odmítnuta půjčka, oproti odmítnutým 18% vlastníků mužského pohlaví.⁶⁹

Podle provedeného výzkumu v České republice vyplývá, že nejčastěji se zdroje v malém a středním podnikání skládají ze zdrojů od příbuzných a známých a to ze 49,44%. Následuje leasing ze 30,73% a nepatrně za ním osobní vklady, vklady společníků, dotace, směnky a nesplacené závazky ze 30,29%.⁷⁰

⁶⁹BEAUCHESNE, Eric. Friendly financing: Small-business owners tap friends, family for help. The Gazette [online]. 1994, 2010-06-29 [cit. 2012-04-16]. ISSN 03841294. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/432748813/1361AEF8C47ABAA336/7?accountid=17203#>

⁷⁰FOLVARČNÁ, Andrea. Malé a střední podnikání [online]. první. Ostrava: Vysoká škola podnikání, a.s. v Ostravě, 2005, s. 77-86 [cit. 2012-03-05]. ISBN 80-86764-40-0. Dostupné z: http://www.ronge.cz/dokumenty/skripta_VS/M3_male_a_stredni_podnikani.pdf

5. Praktická část

Praktická část práce se snaží doložit předpoklad, že konflikty rolí dle vztahu vlastníka a manažera nastanou ve způsobu evidence majetku, periodicitě inventarizace, vymezení odpisového plánu a skladbě zdrojů krytí.

Původní metodologií praktické části byla zvolena analýza vycházející ze zveřejněných účetních závěrek. Všechny účetní jednotky zapsané v obchodním rejstříku jsou povinny sestavovat a zveřejňovat účetní závěrku do sbírky listin obchodního rejstříku, nebo tuto povinnost stanoví zvláštní právní předpis.⁷¹ V praxi se však tato povinnost ne vždy dodržuje. Na vině může být nedostatečné vymáhání ze strany rejstříkových soudů a finančních úřadů. Spousta důležitých informací je tak zamlčena, což jen podporuje netransparentnost i obavu ze střetu zájmů při zadávání veřejných zakázek. Nesplnění této povinnosti může být sankcionováno stejně jako neověření účetní závěrky auditorem, nebo tato skutečnost může být dokonce klasifikována jako trestný čin.⁷²

Při bližším zkoumání zveřejněných účetních závěrek vyplynulo, že některé společnosti mají složitou a neprůhlednou vlastnickou strukturu. Podíly v takovýchto společnostech se skládají z podílů na jiných společnostech se stejnými vlastníky a tyto další společnosti mají taktéž podíly na dalších firmách opět se stejnými majiteli atd. Naskytá se otázka, zda takovéto vazby mezi navzájem propojenými podniky jsou standardní a jestli v aktivitách těchto společností nevzniká opodstatněná obava vzniku podvodu. Proto byla tato metodologie opuštěna.

Pro ověření hypotézy byl zvolen výzkum formou dotazníku a formou případové studie na konkrétní účetní jednotce, kde vlastník je zároveň manažer. Cílem dotazníku bylo porovnat dvě skupiny v závislosti na vztahu vlastníka a manažera a jejich způsob účtování. Výběr podniků zařazených do dotazníku byl náhodný. Bylo osloveno 570 firem v období tří měsíců, přičemž se průzkumu zúčastnilo 60 účetních jednotek. Ve všech dotazovaných společnostech, které dotazník vyplnily, byl vlastník zároveň manažerem. I přes záruku anonymity, dostatečnou časovou lhůtu, příslibem použití dat výhradně pro účely bakalářské práce a opakované žádosti, nebyla většina firem ochotná se dotazníku účastnit. Úspěšnost tedy činila 10,5%. Vzhledem k nulovému zastoupení firem, kde vlastník není zároveň manažerem, nebylo možné uskutečnit plánované porovnání účetnictví dvou skupin podniků vedenými buď

⁷¹Česká republika. Zákon o účetnictví. In: Ministerstvo financí, 1991, č. 563/1991 Sb. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ucto/>

⁷²Výše pokuty je ovlivněna tím, jaký státní orgán tento přestupek řeší, a tedy v souladu s jakým zákonem postupuje.

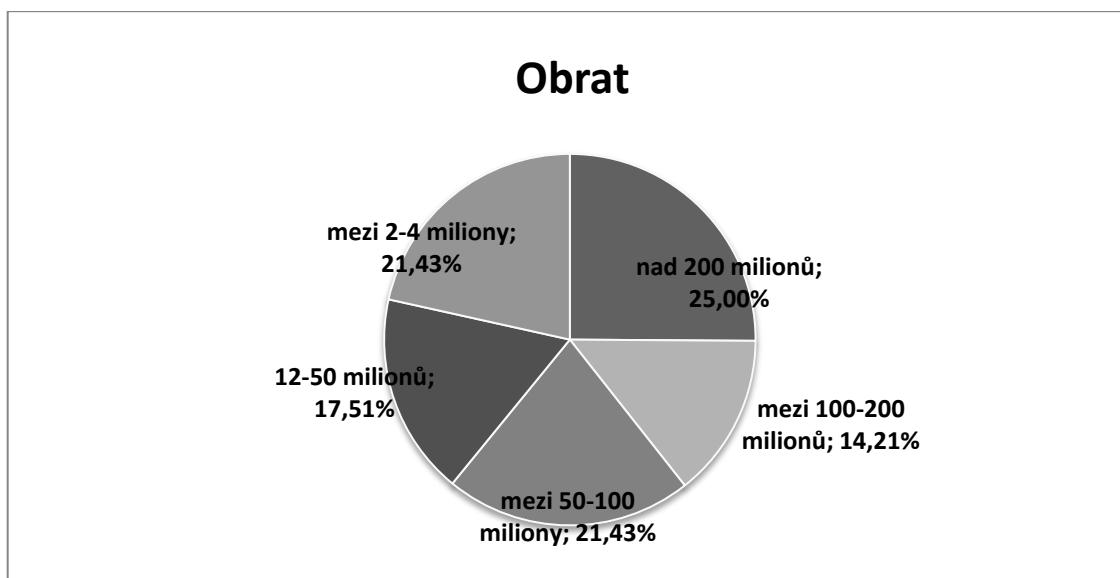
samotnými vlastníky, či manažery. Cíl práce proto není možné jednoznačně prokázat na základě praktické části, vzhledem k absenci odpovědí podniků, kde vlastník není manažer. Praktická část ověřuje pouze hypotézy založené na vztahu vlastníka, který řídí svůj podnik. Zcela tak chybí pohled manažera na vedení účetnictví, čímž práce utrpěla ztrátu ve vypovídací schopnosti. Naskytá se otázka, zda některé oslovené firmy dotazník nevyplnily z důvodu neochoty či nezájmu manažera, dělat práci, za kterou není placen, nebo zda není důvodem dokonce snaha manažerů skrýt některé skutečnosti. Tyto závěry však nejsou prokazatelné. Je zajímavé, že mezi vyplněnými dotazníky nebyl ani jeden vlastník, jenž nechal řízení svého podniku manažerovi. Je možné, že vlastník, jenž svůj podnik neřídí, se již nechce zapojovat do aktivit podniku a vše nechává na manažerovi, což však může být riskantní.

5.1. Výsledky průzkumu

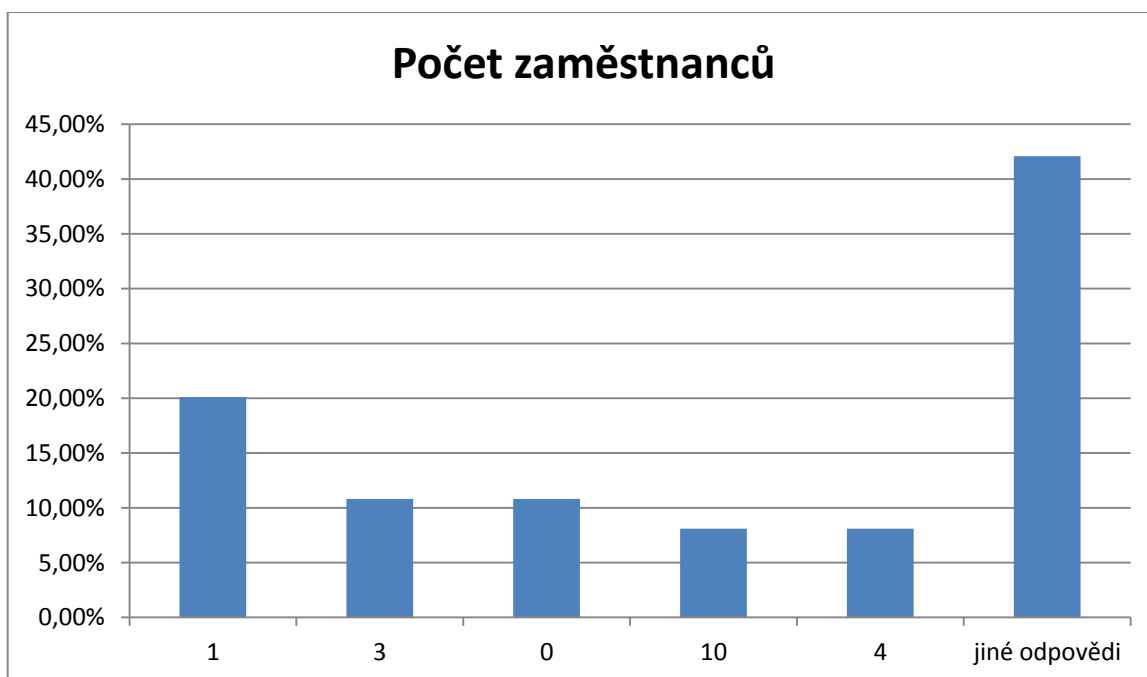
Ze společností, které odpověděly, šlo nejčastěji o společnosti s ručením omezeným, a to 65,88% všech dotázaných či podnikatele podnikající na základě živnostenského listu, a to v 24,32% případů. 5% dotázaných odpovědělo, že podniká na základě jiného oprávnění než živnostenského listu. 2,4% podniká v rámci komanditní společnosti, a 2,4% dotázaných uvedlo, že jejich právní forma podnikání je akciová společnost.

Obor podnikání i velikost firem byla široce zastoupena. Nejčastěji šlo o podnikání ve službách jako je poradenství, IT, ubytování či kosmetika, a to v 35,14% případů. Dále v maloobchodě, 13,51% či velkoobchodě, 10,81% a další. Obrat podniku některé účetní jednotky nechtěly sdělit. Na tuto otázku odpovědělo pouze 64,28% firem, které se dotazování zúčastnily. 25% účetních jednotek, které odpověděly má obrat nad 200 milionu korun, 21,43% mezi 2 – 4 miliony korun. Stejný počet firem, tedy 21,43% uvedlo, že má obrat mezi 50 – 100 miliony korun. 17,51% má obrat mezi 12 – 50 miliony korun. 14,21% oslovených firem má obrat mezi 100 – 200 miliony korun. Počet zaměstnanců byl nejčastěji 1 (20,1%), 3 (10,81%), 0 (10,81%), 10 (8,1%), 4 (8,1%).

Obrázek 1: Obrat

Obrázek 2: Počet zaměstnanců

5.1.1. Inventarizace

Hypotéza je, jestli je periodicita inventarizace ovlivněna vztahem vlastníka a manažera. Nabízí se předpoklad, že manažer, který je zároveň vlastník podniku, provádí inventarizaci jedenkrát ročně, zřejmě proto, že je zapojen do vedení společnosti, má představu o skutečném stavu svého majetku, provádění častější inventarizace by bylo časově i finančně

náročné a při podnikání malého rozsahu i nadbytečné. Je otázkou, zda naopak manažer, který není zároveň vlastníkem, provádí inventarizaci častěji, zřejmě z důvodu, že je vlastníkem, který si svůj podnik neřídí sám, vyzván k častější kontrole majetku.

Z výsledků dotazníku vyplynulo, že ve firmách, kde vlastník je zároveň manažerem se provádí inventarizace jedenkrát ročně – v 84,21% případů. Potvrdila se tedy hypotéza, že v podnicích, kde je vlastník zároveň manažerem, je periodicita inventarizace pouze jedenkrát ročně, tedy požadované minimum. Tato skutečnost je pravděpodobně z důvodu každodenního kontaktu vlastníka, který tak má dobrý přehled o provozních problémech a nejspíše má i určité postavení autority a respektu podřízených.

5.1.2.Dlouhodobý majetek

Hypotéza zní, zda je hranice pro zařazení dlouhodobého majetku ovlivněna vztahem vlastníka a manažera a zda je tento vztah promítnut i do způsobu odepisování. Naskytá se otázka, zda vlastník, který je zároveň manažer, zvolí stejnou hranici významnosti, jakou určuje zákon, zatímco vlastník, který není zároveň manažer, zvolí hranici pro zařazení dlouhodobého majetku nižší, z toho důvodu, aby i drobný majetek byl evidován v účetnictví a podléhal tedy povinnosti inventarizace.

Z výsledků dotazníku vyplývá, že účetní jednotky hranici pro zařazení dlouhodobého majetku volí nejčastěji stejnou dle zákona o daních z příjmů, a to v 68,42% odpovědí. 21,05% podniků volí hranici nižší, 10,8% zvolilo jinou odpověď. Z výsledků šetření dále vyplynulo, že v praxi se často účetní odpisy ztotožňují s daňovými, dle výzkumu v 50% všech případů. V 36,84% případů odpisy odpovídají opotřebení, 13,15% podniků účetní odpisy stanovuje jiným způsobem. Tím se však porušuje zásada věrného a poctivého zobrazení nehledě na rozdílné principy. Účetní odpisy se řídí ustanoveními IAS a GAAP, zatímco daňové upravuje daňový zákon.

Potvrdila se tedy hypotéza o stejné hranici pro zařazení dlouhodobého majetku jakou uvádí zákon o daních z příjmů. Odpisový plán je ovlivněn vymezením daňových odpisů také dle zákona o daních z příjmů. Tato skutečnost je nejspíše způsobena jednoduchostí dodržovat pouze zákonné povinnosti a nižší administrativní náročností.

Vzhledem k výsledkům dotazníku, z kterého vyplynulo, že většina účetních jednotek zvolila hranici pro zařazení dlouhodobého majetku stejnou dle zákona o daních z příjmů, není

podrozkahová evidence tak využívána, přestože jeho široké informační možnosti by mohly být pro řízení majetku přínosné.

5.1.3.Zdroje financování

Hypotéza je, zda je skladba zdrojů financování ovlivněna vztahem vlastníka a manažera. Dá se předpokládat, že zdroje podniku, kde je vlastník zároveň manažer, se budou převážně skládat z vlastních prostředků, ale zdroje podniku, kde vlastník není zároveň manažer, se budou ve větší míře skládat z půjček.

Dle vlastního provedeného průzkumu vyplynula stejná skutečnost. Hypotéza, že zdroje vlastníka, který je zároveň manažer, jsou převážně vlastní, byla potvrzena. Zdroje vlastníků, kteří jsou zároveň manažeři, se zdroje skládají převážně z vlastního kapitálu a to v 81,58% případů oslovených firem. Jako své hlavní zdroje uvádí 13,15% účetních jednotek zdroje cizí, 5,4% zvolilo jinou odpověď.

Vlastní zdroje se dále skládají z vlastních úspor, a to u 42,86% respondentů, vkladů společníků u 37,14% dotázaných a 20,00% zvolilo jinou odpověď. Cizí zdroje se skládají z bankovních úvěrů, leasingu a jiných zdrojů.

Přístup k úvěrům hodnotí oslovené firmy jako bezproblémový, a to v 63,16% odpovědí, jinou odpověď zvolilo 21,06%, problémový přístup pak zaškrtnulo 16,2%.

Z šetření dále vyplynulo, že účetnictví není ovlivněno daňovou optimalizací, jak by se mohlo předpokládat. Záporně odpovědělo 57,89%. Nicméně třetina, 30,52% respondentů, přiznává, že je jejich účetnictví ovlivněno daňovou optimalizací. Tyto podniky nejčastěji volí cestu zvyšování nákladů, převážně cestovným, tvorbou rezerv, nákupem drobného majetku, uplatňováním ztráty z minulých let, tvorbou opravných položek a uplatňováním darů jako daňových odpočtů. Jinou odpověď na otázku daňové optimalizace zvolilo 10,52% účetních jednotek.

5.1.4.Případová studie

Předmětem podnikání vybrané účetní jednotky je zasílatelství, zprostředkování obchodu a služeb v oboru námořní a vnitrozemské přepravy zásilek. Jde o společnost s ručením omezeným vlastněnou jedním společníkem, který si zároveň společnost řídí sám. Základní kapitál je v zákonem požadované výši, tedy 200 000, a vlastník do budoucna neuvažuje o navýšení. Obrat se pohybuje kolem 6 milionů a společnost je plátcem daně

z přidané hodnoty. Podnik má pouze jednoho zaměstnance. Účetní závěrka je sestavována podle českých předpisů a společnost nemá povinnost auditu. Tato účetní jednotka ukládá svojí závěrku do sbírky listin rejstříkového soudu.

Tato společnost s ručením omezeným byla založena v roce 2007. Od té doby změnila název i vlastníka. Nyní je vlastněna jedním společníkem. Ten má 100% vlastnický podíl a zároveň vykonává funkci jednatele. Vlastník společnosti se domnívá, že zvolení kapitálové společnosti je nejvýhodnější volbou pro jeho podnikání. Je pro něho rozhodující skutečnost, že neručí svým majetkem. Ve svém podnikání chtěl působit zcela sám a ani nezvažoval podnikání v rámci družení či zakládání společnosti s více spoluvlastníky. Strategií firmy je individuální a spolehlivý přístup k dlouhodobým i novým obchodním partnerům.

Hranice pro zařazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku zvolil vlastník stejnou dle zákona o účetnictví, tedy 60 000 Kč a 40 000 Kč. Stejně výsledky vyplynuly i z výsledků dotazníku. Drobný dlouhodobý hmotný majetek se eviduje od hranice 1000 Kč. Účetní odpisy se rovnají daňovým kvůli zjednodušení administrativy. Stejnou skutečnost potvrzují i výsledky průzkumu. Inventarizace se provádí jedenkrát ročně vzhledem ke skutečností, že společnost má pouze jednoho zaměstnance a neeviduje žádné zásoby. Výsledky výzkumu potvrdily stejnou skutečnost, a sice že vlastník, který si podnik vede sám, uskutečňuje ve většině případů inventarizaci pouze jednou do roka.

Kapitál se skládá z cizích zdrojů a to z půjček od příbuzných a přátel. Ve výsledcích dotazníku naopak nejčastěji podnikatelé uváděli, že zdroje se skládají převážně z vlastních úspor. Přístup k bankovním úvěrům tato účetní jednotka hodnotí jako pozitivní, avšak těchto služeb nevyužívá a nemá žádné bankovní úvěry a výpomoc.

Vlastník odmítá předpoklad, že by vedení účetnictví bylo ovlivněno daňovou optimalizací. Náklady jsou členěny podle druhu. Tato účetní jednotka dosud neúčtovala o opravných položkách či o rezervách a ani tuto možnost v budoucnu nepředpokládá. Část výsledku hospodaření v běžném roce převádí na účet nerozděleného zisku minulých let pro případné pokrytí ztráty a navyšuje zákonný rezervní fond. Vlastník svou mzdu dostává skrze podíl na zisku. Rozhodl se tak na základě porovnání s možností, že by ve firmě pracoval jako zaměstnanec, ale to by znamenalo, že by platil sociální a zdravotní pojištění a to by v konečném důsledku bylo nákladnější.

Vedení účetnictví vnímá pouze jako povinnou administrativní zátěž a při strategickém řízení a plánování čerpá z analýzy peněžních toků více než z rozvahy či výsledovky. Tyto skutečnosti byly předpokládány a taktéž vyplynuly z provedeného výzkumu v USA.⁷³

Vlastník dále uvedl, že je s vedením společnosti spokojen a nepřeje si předat řízení jiným zástupcům, i když připouští, že by poté měl více času na jiné podnikatelské projekty, které nyní nemůže dostatečně rozvíjet podle svých představ. Svého úspěšného a fungujícího podniku si velice cení a je pro něho důležité pokračovat v jeho rozvoji.

⁷³DUNCAN, Ian. Making the accounting system all that it can be. The Management Accounting Magazine [online]. 1993, roč. 67, č. 5, s. 1, 2011-10-12 [cit. 2012-03-20]. ISSN 19264550. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/197845195/13595BE4EC53E4B3DA0/1?accountid=17203>

6. Závěr

Účetnictví je bezesporu neoddělitelná součást podnikání, neboť poskytuje komplexní informace o hospodářských jevech podniku. Práce se snažila dokázat, že vedení účetnictví může být ovlivněno konfliktem rolí manažera podniku, který je zároveň vlastník a manažera podniku, který není vlastník.

V úvodu práce byla stanovena hypotéza vzniku konfliktu rolí – manažer podniku je zároveň vlastník, manažer podniku není vlastník – z pohledu vedení účetnictví. Byli přestaveni uživatelé účetních údajů na základě historického pozadí účetnictví i auditu. Cílem práce bylo také seznámit se s regulačními opatřeními vymezující mantinely vedení účetních výkazů. Práce se věnovala jednotlivým argumentům, možným konfliktům a úskalím vztahu vlastníka a manažera. Teoretická část textu doložila, že existují možnosti odchýlení z pohledu vedení účetnictví v závislosti na rozdílných zájmech a informačních potřebách vlastníka a manažera.

U provedeného průzkumu je nutné zdůraznit, že vzorek firem, které se dotazníku zúčastnily, byl relativně malý na to, aby z něj bylo možné vyvozovat všeobecně platné závěry. Bohužel se nepodařilo uskutečnit záměr porovnání účetnictví podniků vedenými vlastníky s těmi, vedenými manažery, zřejmě z důvodu neochoty či nezájmu firem vedenými manažery, kteří zároveň nejsou vlastníky, sdělovat informace. Záruka anonymity, opakované žádosti a dostatečně dlouhý časový prostor bohužel nepřesvědčily firmy k zúčastnění se šetření.

Pro potvrzení či vyvrácení hypotézy konfliktu rolí vlastníka a manažera z pohledu vedení účetnictví je třeba uskutečnit další průzkum, a to především ve společnostech vedenými manažery, kteří nejsou zároveň vlastníky. Shromáždění relevantních informací této skupiny je nezbytné pro pokračování výzkumu dané problematiky.

Nicméně závěry i přesto dokazují, že téměř třetina dotázaných účetních jednotek vede účetnictví, které je podřízeno daňové optimalizaci a prostor pro odlišné vedení účetnictví tu pravděpodobně je. Z průzkumu se dá dále vyčíst, že periodicita inventarizace u společností, ve kterých je vlastník zároveň manažerem, se provádí jedenkrát ročně. Zařazení dlouhodobého majetku je nejčastěji ve stejné výši jakou stanovuje zákon o daních z příjmů. Ve společnostech, kde je vlastník zároveň manažer se daňové a účetní odpisy často ztotožňují. Dále se podařilo prokázat, že složení zdrojů financování takovýchto podniků, je především z vlastního kapitálu.

V souvislosti s propuknutím hypoteční krize v roce 2008 problematika nadspotřeby manažerů zvýšila zájem investorů kontrolovat své vložené prostředky. Krachy velkých podniků zároveň vyvolaly snahu zvýšit i státní kontrolu a dostaly se také do středu pozornosti médií. Protože je problematika konfliktu rolí vlastníka a manažera, nadspotřeba manažerů a jejich odpovědnost v současné době velmi aktuální, vyvolává nové diskuze.

Přílohy

Struktura otázek provedeného dotazníku:

1. Jaký je vztah vlastníka a manažera ve Vaší firmě?

- ☐ vlastník = manažer
- ☐ vlastník $\neq$ manažer
- ☐ jiná odpověď

2. Jakou jste zvolili hranici pro zařazení dlouhodobého hmotného/nehmotného majetku?

- ☐ stejnou dle zákona
- ☐ vlastní – nižší hranici
- ☐ vedeme podrozvahovou evidenci
- ☐ jiná odpověď

3. Čemu ve Vaší firmě odpovídají účetní odpisy?

- ☐ skutečnému opotřebení majetku
- ☐ rovnají se daňovým odpisům
- ☐ jiná odpověď

4. Jak často provádíte inventarizaci?

- ☐ 1xročně
- ☐ 2xročně
- ☐ jiná odpověď

5. Z čeho se skládají zdroje Vaší firmy?

- ☐ převážně vlastní
 - ☐ mé vlastní úspory
 - ☐ vklady společníků
 - ☐ převážně cizí
 - ☐ bankovní úvěry
 - ☐ leasing
 - ☐ využívám služeb kontokorentu
 - ☐ půjčky od příbuzných a přátel
 - ☐ jiná odpověď
-

6. Jak hodnotíte svůj přístup k bankovním úvěrům?

- ☐ nemáme žádné problémy
 - ☐ máme s tím značné problémy
 - ☐ jiné
-

7. Je účetnictví Vaší firmy ovlivněno optimalizací daňové povinnosti?

- ☐ ano
 - ☐ vynakládáme prostředky na:
 - ☐ rezervy
 - ☐ cestovné
 - ☐ nákup drobného majetku
 - ☐ jiné
 - ☐ maximálně využíváme slev a odpočtů
 - ☐ daňová ztráta
 - ☐ dary
 - ☐ jiné
 - ☐ ne
 - ☐ jiná odpověď
-

8. V jaké právní formě podnikáte?

- ☐ s. r. o.
- ☐ a. s.
- ☐ k. s.
- ☐ v. o. s.
- ☐ živnostenský list
- ☐ na základě jiného oprávnění

9. V jakém oboru podnikáte?

10. Jaký je obrat firmy?

11. Jaký je počet zaměstnanců?

Další poznámky a podněty:

Seznam grafů

Obrázek 1: Obrat	33
Obrázek 2: Počet zaměstnanců	33

Seznam použité literatury

Odborná literatura a podklady k přednáškám

- Přednášky prof. Ing. Miloslav Janhuba, CSc. k předmětu 1FU201 – Účetnictví I, zimní semestr 2010
- Přednášky prof. Ing. Petr Marek, CSc. k předmětu 1FP214 – Finance podniku, zimní semestr 2010
- Přednášky Ing. Monika Randáková, Ph.D k předmětu 1FU202 – Finanční účetnictví II, letní semestr 2011
- Přednášky prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc. k předmětu 1FU350 – Daně v účetnictví ČR, zimní semestr 2011
- Přednášky Ing. Jana Skálová, Ph.D k předmětu 1FU311 – Účetnictví a daně individuálního podnikatele, letní semestr 2012
- BARROW, Colin. *Základy drobného podnikání*. první. Grada. ISBN 80-7169-232-8.
- BĚHOUNEK, Pavel. *Společnost s ručením omezeným od roku 2002: účetní a daňová kuchařka*. 2. Anag, 2002. ISBN 80-7263-122-5.
- BŘEŠŤAN, Robert. Zpráva o stavu Česka. *Ekonom*. 2011, LV(49), 60. DOI: ISSN 1210-0714.
- DUŠEK, Jiří. *Jak se vyhnout chybám v účetnictví: rady, řešení, praktické příklady*. první. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3539-9.
- DVOŘÁČEK, Jiří. *Interní audit a kontrola*. první. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-410-4.
- FIBÍROVÁ, Jana, Libuše ŠOLJAKOVÁ a Jaroslav WAGNER. *Nákladové účetnictví: (manažerské účetnictví I)*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2004. ISBN 80-245-0746-3.
- JANHUBA, Miloslav. *Účetnictví soukromých podnikatelů*. sedmé. Praha : Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-901381-4-4.
- JANHUBA, Miloslav. *Základy teorie účetnictví*. první. Praha:Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0852-4.
- KOVANICOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví: Světový koncept*. třetí. Praha: Polygon, 2002, ISBN 80-7273-062-2
- KOVANICOVÁ, Dana a Pavel KOVANIC. *Poklady skryté v účetnictví: Díl I Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP, ČR*. šesté. Praha: Polygon, 2001. ISBN 80-7273-047-9.

- KOVANICOVÁ, Dana. Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům. první. Praha: Polygon, 2004. ISBN 80-7273-095-9.
- KRÁL, Bohumil a Stanislav SVOBODA. Koncepční rámec mezinárodních účetních standardů pro přípravu a předkládání účetní závěrky. Rudolf SCHROLL. Sestavování a zveřejňování účetní závěrky (účetní zásady a účetní výkazy). In: *SBORNÍK 3. ročníku konference: Mezinárodní účetní standardy a česká účetní legislativa*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. ISBN 80-7079-539-5.
- LOUŠA, František. *Zákon o účetnictví v praxi : úplné znění po novele s výkladem*. první. Praha: GRADA Publishing, s. r. o., 2002. Předmět účetnictví. ISBN 80-247-0250-9.
- LOUŠA, František. *Vnitropodnikové směrnice v účetnictví*. druhé. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0524-9.
- MOLÍN, Jan. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. první. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-600-4.
- MÜLLEROVÁ, Libuše, Hana VOMÁČKOVÁ a Dana DVOŘÁKOVÁ. Účetní předpisy pro podnikatele s komentářem. první. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-289-1.
- NOVÁKOVÁ, Štěpánka. *Reforma účetnictví ve vybraných účetních jednotkách: I. díl Účetnictví příspěvkových organizací*. první. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1757-5.
- PILÁŘOVÁ, Ivana a Jana PILÁTOVÁ. *Účetní závěrka v daňových a finančních souvislostech: aneb struktura základu daně a finanční analýza*. VOX a. s., 2006. ISBN 80-86324-64-8.
- SCHEJBAL, Jaroslav. Účetní závěrky: Téměř tři čtvrtiny českých firem tají své finanční výsledky. *Ekonom*. 2012, LVI, č. 18, s. 25-26. ISSN 1210-0714
- STAŇKOVÁ, Anna. *Podnikáme úspěšně s malou firmou*. první. V Praze : C. H. Beck, 2007. Finanční rozpočet a jeho plánování. ISBN 978-80-7179-926-9.
- VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2008: aneb učebnice daňového práva*. deváté. Praha: VOX, 2008. ISBN 978-80-86324-72-2.
- VEBER, Jaromír a Jitka SRPOVÁ. *Podnikání malé a střední firmy*. druhé. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2409-6

- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

- BAINBRIDGE, D. Raymond a Jack W. PAUL. Reliance on the owner/manager: Prudent professional behavior. *The CPA Journal: New York State Society of Certified Public Accountants* [online]. 1995, roč. 65, č. 3, s. 4, 2011-07-20 [cit. 2012-03-15]. ISSN 07328435. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/212252049/1357AE462BA3C7D8644/1?accountid=17203>
- BEAUCHESNE, Eric. Friendly financing; Small-business owners tap friends, family for help. *The Gazette* [online]. 1994, 2010-06-29 [cit. 2012-04-16]. ISSN 03841294. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/432748813/1361AEF8C47ABAA336/7?accountid=17203#>
- DUNCAN, Ian. Making the accounting system all that it can be. *The Management Accounting Magazine* [online]. 1993, roč. 67, č. 5, s. 1, 2011-10-12 [cit. 2012-03-20]. ISSN 19264550. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/197845195/13595BE4EC53E4B3DA0/1?accountid=17203>
- FELTHAM, Tammi S, Glen FELTHAM a James J BARNETT. The Dependence of Family Businesses on a Single Decision-Maker. *Journal of Small Business Management* [online]. 2005, roč. 43, č. 1, s. 15, 2011-10-04 [cit. 2012-03-20]. ISSN 00472778. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/221002143/13595C58DA260272AE5/1?accountid=17203>
- FOLVARČNÁ, Andrea. *Malé a střední podnikání* [online]. první. Ostrava: Vysoká škola podnikání, a.s. v Ostravě, 2005, s. 77-86 [cit. 2012-03-05]. ISBN 80-86764-40-0. Dostupné z: http://www.rongez.cz/dokumenty/skripta_VS/M3_male_a_stredni_podnikani.pdf
- GROSSMAN, Sanford J. a Oliver D. HART. An analysis of the principal-agent problem. *Econometrica* [online]. 1983, roč. 51, č. 1, 2011-10-07 [cit. 2012-04-27]. ISSN 00129682. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/214659873/abstract/13659BF886A7C78E07C/1?accountid=17203>
- Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants [online]. 2010. vyd. New York: International Federation of Accountants[cit. 2012-05-16]. ISBN 978-1-60815-061-8.

Dostupné z: http://www.kacr.cz/Data/files/Metodika/Auditing/Etick%C3%BD_kodex/2010-handbook-of-the-code-o.pdf

- Historie účetnictví. *Ptejte se knihovny* [online]. 30.03.2009, 2009, [cit. 2011-11-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba006/historie-ucetnictvi>>.
- HORA, Michal. Počátky účetnictví. *Český finanční a účetní časopis* [online]. 2006, 1(3), 80-85 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://cfuc.vse.cz/media/cfuc/2006/cfuc_2006-03_080.pdf
- HRDÝ, Milan. Vliv daní na finanční řízení a rozhodování podniku. *Český finanční a účetní časopis* [online]. 2011, 6(3), 106-118 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: http://cfuc.vse.cz/media/2011/cfuc_2011-3_106-118.pdf
- JANDA, Karel. Jak se připravit na audit účetní závěrky. In: *I-poradce.cz: informační portál* [online]. [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=90170>
- KASKARELIS Ioannis A. The principal-agent problem in economics and in politics. Emerald Group Publishing, Limited [online]. 2010, roč. 26, č. 4, s. 259-263, 2011-01-18 [cit. 2012-04-26]. ISSN 08288666. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/762709724/13653313B8D1652AE37/1?accountid=17203>
- RANOCHOVÁ, Denisa. Vývoj nebankovního financování pro podnikatele. *Právní rádce* [online]. 2012, 18. 4. 2012 [cit. 2012-06-01]. ISSN 1213 - 7693. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-55485780-vyvoj-nebankovniho-financovani-pro-podnikatele>
- STEVENS, Mark. Owner can also be good manager. *Houston Chronicle Publishing Company Division: The Hearst Corporation* [online]. s. 2, 2010-08-27 [cit. 2012-03-15]. ISSN 10747109. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/295054008?accountid=17203>
- SCHULWOLF, James C. Financing the family-owned business: If you don't know the family you don't know the business: Asset-Based Financial Services Industry. Commercial Finance Association [online]. 2002, roč. 58, č. 6, s. 52-60, 2010-06-10 [cit. 2012-04-26]. ISSN 0888255X. Dostupné z: <http://search.proquest.com.ezproxy.vse.cz/docview/224926314/1365352A4C9542DC714/1?accountid=17203>

- Účtování na podrozvahových účtech. *I-poradce.cz: informační portál* [online]. 2012, s. 1 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=93036&zor=1>
- Účetní v účetních závěrkách na příkaz vedení či klientů lžou. *Podnikatel.cz* [online]. s. 1, 5. 3. 2012 [cit. 2012-03-09]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/ucetni-v-ucetnich-zaverkach-na-prikaz-vedeni-ci-klientu-lzou/>